

*Руслан Делятинський
Івано-Франківська теологічна академія*

Джерела з історії Станиславівської Єпархії: Петиція Митрополита М. Левицького та Єпископа Г. Яхимовича до імператора Франца Йосифа I від 18 березня 1850 р.

Дослідження будь-якого історичного процесу чи події здійснюється на підставі виявлених історичних джерел. Останні, як зазначає вітчизняний історик С. Павлик, не тільки «містять історичні факти», а й самі є «історичними фактами, а їх поява була важливою подією...»¹. Це твердження стосується також досліджень з історії Української Греко-Католицької Церкви. Звичайно, за останнє десятиліття джерельна база з основних проблем історичного розвитку УГКЦ (від Берестейської унії 1596 р. до «катакомбного періоду» 1946–1989 рр.) значно збагатилася, значною мірою завдяки науково-дослідній праці Інституту історії Церкви при Львівській богословській академії (Українському католицькому університеті)². Так, серед проектів ІІЦ УКУ названо видання документації єпископських канонічних візитацій кожної з восьми єпархій Київської Унійної Церкви³. Слід зауважити, що історія окремих єпархій як адміністративно-канонічних одиниць Греко-Католицької, Римо-Католицької чи Православної Церков уже стала предметом дослідження не тільки істориків, які пов'язані з церковними структурами, а й «світських» дослідників історії України⁴. Все це, отже, сприяє введенню в науковий обіг «нових» історичних джерел. Однак цей процес виявлення, систематизації та опублікування історичних джерел тільки-но розпочався і вимагає значної роботи фахівців. Взагалі перед вітчизняною історичною наукою, на думку І. Скоця, «поряд з необхідністю засвоєння модерних методів дослідження стоїть не менш важливе завдання виходу із джерельної обмеженості гуманітарних студій, зокрема впровадження в науковий обіг величезного корпусу писемних пам'яток церковного походження...»⁵. Отже, виявлена

154 джерелознавча критика та публікація джерел з історії окремих епархій дозволить відновити цілісну картину історичного минулого УГКЦ.

Одним із найважливіших джерел, що висвітлюють «передісторію» Станиславівської епархії, є спільна петиція Галицького митрополита Михайла Левицького та Перемишльського єпископа Григорія Яхимовича від 18 березня 1850 р.⁶. Цей документ згадують більшість дослідників історії УГКЦ⁷, однак не цитують його повністю. Особливість цього історичного джерела полягає, на нашу думку, в тому, що ця петиція містила конкретний, добре аргументований в деталях, проект вирішення питання про заснування Станиславівської епархії. Його порівняння з іншими подібними документами з цього приводу дозволить встановити очевидну схожість окремих положень, а також оригінальні ідеї, висловлені двома ієрархами. Отже, нашим завданням буде спроба короткого джерелознавчого аналізу петиції від 18 березня 1850 р. з метою виявлення обставин виникнення документа, ствердження авторства й оригінальності положень, практичне їх застосування в процесі канонічного утворення Станиславівської епархії у 1850–1885 рр.

Насамперед слід підкреслити, що необхідність «помноження ієрархії» та створення додаткових епархій Уніатської (Греко-Католицької) Церкви почали усвідомлювати вже після трьох поділів Польщі, коли одним із проектів вирішення проблеми адміністрування греко-католицьких епархій в Галичині визнано відновлення Галицької митрополії 1807 р.⁸. Визначений буллою Папи Пія VII від 24 лютого 1807 р. поділ Галицької митрополії на три епархії (Львівсько-Галицько-Кам'янецьку, Перемишльсько-Самбірсько-Сяніцьку та Холмсько-Белзьку)⁹ був достатнім для проведення провінційного синоду¹⁰, а тому питання про створення додаткової епархії після 1807 р. вже не порушувалося¹¹. Однак після адміністративно-канонічного відокремлення Апостольською Столицею Холмської епархії зі складу Галицької митрополії й утворення Холмської Апостольської адміністрації 1830 р.¹² це питання знову актуалізується. Сприятливі умови для його вирішення виникли під час «весни народів» 1848 р., коли воно перейшла в площину боротьби за реальне забезпечення конституційного права на свободу та рівність віросповідань в Австрійській імперії¹³. Активна участь ієрархії та духовенства ГКЦ у діяльності мережі Головної та «малих» руських рад¹⁴, що викликала звинувачення у спробі встановлення теократії¹⁵, а також обрання 1848 р. до імперського парламенту¹⁶ дозволили знову порушити проблему створення додаткової греко-католицької епархії.

Так, 14 вересня 1849 р. Головна Руська Рада прийняла постанову про створення в Станиславові третьої єпархії, а невдовзі також направила до Відня делегацію, яка, однак, не досягнула успіху¹⁷. Тоді ж члени ГРР звернулися до Галицького митрополита Михайла Левицького з проханням підтримати ідею заснування третьої єпархії із деканатів в межах округів Коломия, Станиславів і Чортків та коронного краю Буковина, що викликало у нього природний інтерес¹⁸. Вже у листопаді 1849 р. митрополит М. Левицький написав листа до Перемишльського єпископа Григорія Яхимовича, в якому роз'яснив актуальність справи¹⁹. Це, на нашу думку, допомогло скоординувати дії ієрархів, які в лютому 1850 р. надіслали до Міністерства внутрішніх справ та Галицького намісника Агенора Голуховського відповідні спільні листи²⁰, що знову виявилися безуспішними. Врешті, 18 березня 1850 р. Галицький митрополит М. Левицький та Перемишльський єпископ Г. Яхимович надіслали петицію до імператора. Отже, досліджуваний нами документ з'явився за доволі складних обставин: спроби членів ГРР та греко-католицьких ієрархів ініціювати канонічний процес утворення Станиславівської єпархії через Галицьке намісництво та імперський уряд виявилися безуспішними, що, очевидно, переконало їх в необхідності звернутися безпосередньо до імператора. Така апеляція до монарха ґрунтувалася не тільки (і не стільки) на австрофільських настроях, а й на прагматичних розрахунках: звернення до імператора, як правило, гарантувало позитивне вирішення справи.

Петиція ієрархів Галицької митрополії до імператора від 18 березня 1850 р. за своєю структурою відповідала основним вимогам до таких документів. Умовно в ній можна виділити чотири проблеми: по-перше, порівняння адміністративно-канонічної структури Римо-Католицької, Православної та Греко-Католицької Церков у межах Австрійської імперії, акцент на «розлогості» Львівської греко-католицької архієпархії; по-друге, розгляд формування Релігійного Фонду, з якого здійснювалося фінансування церковних структур, для обґрунтування рівних прав ГКЦ на фінансування створення нової єпархії; по-третє, вказівка на труднощі в церковному адмініструванні (проведенні канонічних візитацій, розгляді дисциплінарних справ на священників у Консисторії тощо) та необхідність проведення провінційного синоду Галицької митрополії; по-четверте, практичні пропозиції щодо канонічного заснування Станиславівської єпархії.

Розглянемо детальніше зміст петиції. Порушуючи питання «про нездійснений поділ Львівської греко-католицької дієцезії і утворення третього руського єпископства у Галичині», ієрархи спершу звертали увагу

156 Франца Йосифа I на те, що митрополіча архієпархія «налічує 1167 церков з числом вірних 1.341.810 душ і охоплює 9 округів у Галичині» загальною площею 851 кв. миль, тобто «простягається по більшій частині Галичини, площа якої становить 1.595 кв. миль і, за винятком Угорщини, Семигороддя і Богемії, є більшою, ніж інші окремо взяті коронні краї, багато з яких мають більше ніж одну дієцезію»²¹. Вказуючи також, що ще тільки Львівська римо-католицька дієцезія простягається на дещо більшу площу (946 кв. миль), автори петиції доводили, що її поділ є зайвим, оскільки канонічну візитацію «латинський єпископ може швидше і легше зробити, ніж руський, тому що перший має тільки 221 парохію, а другий 1167, і тому, що більшість латинських парохій знаходяться в низині і є легко досяжні, тоді як до багатьох руських парохій є тільки погані польові дороги, а до багатьох сіл, що знаходяться в Карпатах, можна добратися на конях або пішки», тому, отже, поділ Львівської греко-католицької єпархії є вкрай необхідним²². Далі вони підкреслювали, що свого часу для забезпечення належних дотацій було об'єднано колись самостійні єпархії Львівську, Галицьку і Кам'янецьку – в Львівську, а Перемишльську, Самбірську і Сянцьку – в Перемишльську, однак тепер, коли «при надмірній протяжності Львівської греко-католицької єпархії навіть найспритніший архієпископ не зможе виконати своїх обов'язків», єдиним виходом може бути «поділ цієї єпархії як терміново необхідний»²³. Додатковими аргументами на користь створення третьої єпархії були описані труднощі у здійсненні духовенством, наприклад, із округу Буковина чи Чортків, поїздок для вирішення церковно-адміністративних питань до Львова, розміщеного майже на «кордоні» із Перемишльською єпархією; накопичення різних справ, переважно дисциплінарного характеру, у Львівській Консисторії; неможливість як скликання провінційного синоду Галицької митрополії при наявності лише двох греко-католицьких єпископів, так і проведення спільного синоду із римо-католицьким єпископатом через значні відмінності обрядів та диспропорцію їх представників при голосуванні²⁴.

Окреслені обставини, на думку авторів петиції, негативно позначалися на стані й розвитку Греко-Католицької Церкви, уникнути чого можна було лише шляхом поділу Львівської греко-католицької єпархії і створення нової єпархії, яка повинна була охоплювати 4 найбільш віддалені від Львова округи – Станиславівський, Коломийський, Чортківський і Чернівецький – загальною площею 440 кв. миль із чисельністю 594.981 вірних у 425 парохіях. При цьому навіть в такому випадку площа Львівської єпархії становила б 411 кв. миль, чисельність вірних 746.832 особи та

742 парохії²⁵. На думку митрополита М. Левицького, «для резиденції нової єпархії жодне місто не підходить так, як Станиславів, де знаходяться вищі органи влади, чиновницький персонал, школи, значне число населення... У місті є велика церква, яка може стати катедральним собором. Збоку є будівля колишнього єзуїтського колегіуму, яка має приміщення для розміщення єпископа, консисторії, канцелярії, архіву і капітули. Зараз тут розміщені гімназія і окружне управління, для яких треба знайти інший притулок...»²⁶.

Враховуючи те, що «найбільшою трудностю, яка стоїть на шляху створення третього руського єпископства, є втрата фонду, з якого призначалася б дотація для єпископа, капітули, консисторії і духовенства», митрополит вказував на приклад недавно заснованої Тарнівської римо-католицької єпархії, на яку виділив кошти сам цїсар, висловлюючи сподівання, що «такого самого удостоїться й Руська Церква з великим хїсном для вірних Церкви й держави»²⁷. Митрополит особливо підкреслював, що в такий спосіб «проявлене для русинів добродїйство не тільки справить свій вплив на населення Львівської греко-католицької архидієцезії, чисельність якого перевищує мільйон, але й зобов'яже всю руську націю до вдячності і тим самим спонукає сильно виявляти свою відданість і прихильність тронові й урядові Вашої Величності»²⁸. Отже, порушена 1850 р. Галицьким митрополитом проблема канонічного заснування Станиславівської єпархії врешті отримала перспективу позитивного вирішення завдяки тому, що, по-перше, ієрарх звернувся до імператора, а по-друге, було чітко окреслено можливий спосіб вирішення справи.

Порівняльний аналіз петиції від 18 березня 1850 р. та інших подібних документів дозволить підтвердити чи спростувати ці висновки. Одним із перших документів у справі заснування додаткової греко-католицької єпархії в Галичині був меморіал Перемишльського єпископа Антіна Ангеловича, 1806 р.²⁹, в якому пропонувалося визначити межі єпархії в околицях Буковини з центром у Снятині або Городенці, а до завершення канонічного процесу покласти на А. Ангеловича функції митрополичого вікарія³⁰. Головними аргументами на користь її створення названо величезну канонічну територію Львівської єпархії і можливість місіонерської діяльності на Буковині, де серед православної «більшості» поступово зростала частка греко-католиків³¹. Отже, у меморіалі 1806 р. не було чіткого обґрунтування шляхів вирішення проблеми, а покликання на можливість місіонерської праці греко-католицького духовенства, очевидно, могло викликати опір православної ієрархії на Буковині. Митрополит

128 М. Левицький у листі на адресу Галицького намісництва 1825 р. хоча й не порушував спеціально цієї проблеми, все ж своїми доказами щодо значної частки Греко-Католицької Церкви у створенні Релігійного Фонду³² засвідчив можливість обґрунтування матеріального забезпечення додаткової греко-католицької єпархії. Врешті, звіт о. Михайла Малиновського на адресу префекта Ватиканської бібліотеки Августина Тайнера 1842 р. містив конкретну пропозицію: «Належить збільшити число єпархій у королівстві Галичина на два єпископства, а саме в Тернополі і Станиславові, бо єпархії Львівська і Перемишльська розтягуються на таку територію і стільки населення обіймають, що ледве чи де в цілому християнському світі знайдеш їм подібне»³³. Справді, по-перше, у 1845 р. Галицька митрополія налічувала 2 млн. 157 тис. вірних, в т.ч. 1 млн. 302 тис. вірних – у Львівській архієпархії, яка охоплювала більшу частину Галичини й Буковину³⁴; по-друге, частка греко-католицького населення, порівняно з іншими віросповіданнями, була переважаючою (у 1840 р. в Станиславівському окрузі проживало 246.048 осіб, з них 78,5% були греко-католиками, 11,5% – римо-католиками, 9,2% – іудеями, 1% склали інші віросповідання; в Коломийському окрузі на 218.220 осіб населення греко-католиками були 84,2%, римо-католиками – 7,2%, іудеями – 7,8%, інших віросповідань – тільки 1,4%³⁵). Однак і в цьому документі не було запропоновано конкретних практичних способів вирішення проблеми.

Петиція 18 березня 1850 р., яка враховувала аргументи попередніх документів щодо мотивів заснування додаткової греко-католицької єпархії, вказувала, на відміну від них, також механізм вирішення проблеми. Так, наприклад, вибір Станиславова на резиденцію нової єпархії був достатньо обґрунтованим «політичним статусом» міста: з 1850 р. Станиславів стає «столицею» окремої округи³⁶, що сприяло зростанню чисельності його населення (у 1843 р. – 11.676 осіб, 1851 р. – 12.864, 1857 р. – 13.047³⁷). Зрештою, станом на 1850 р. жодне інше місто в Східній Галичині, за винятком хіба що Коломиї («столиця» однойменного округу з чисельністю населення у 1843 р. – 10.535 осіб, 1851 р. – 12.935, 1857 р. – 14.839³⁸), не могло претендувати на резиденцію нової єпархії, адже не тільки політико-адміністративний статус запропонованих митрополитом А. Ангеловичем на резиденцію єпархії міст – Городенки та Снятина, а й навіть чисельність їх населення серйозно поступалися Станиславову (динаміка чисельності населення: Городенки 1843 р. – 6.352 особи, 1851 р. – 6.712, 1857 р. – 8.451; Снятина 1843 р. – 8.901 особа, 1851 р. – 9.920, 1857 р. – 10.663³⁹). Отже, справді, митрополит М. Левицький не помилявся,

стверджуючи у петиції, що «для резиденції нової єпархії жодне місто не підходить так, як Станиславів».

Водночас аналіз ступеня оригінальності основних положень петиції від 18 березня 1850 р. дозволяє ствердити, що мотивація причин заснування додаткової єпархії, порівняно з іншими попередніми документами, зберігається в частині наголошування на великих розмірах адміністративно-канонічної території Львівської архиєпархії, що ускладнюють виконання пастирських та адміністративних функцій митрополита; тим часом мотивація А. Ангеловича щодо можливості місіонерської діяльності на Буковині була втрачена, імовірно, через врахування можливої реакції православних ієрархів. Стосовно визначення міста для резиденції нової єпархії, то практично всі три документи (1806, 1842 та 1850 рр.) подають різні версії, зокрема Снятин, Городенку, Тернопіль і Станиславів. Вважаємо, що це є наслідком відмінного бачення авторами названих документів сукупності необхідних ознак – від соціально-політичного статусу та чисельності населення міста до особливостей національно-релігійного складу населення міста і повіту та географічного розташування резиденції відносно більшості парафій. Звичайно, динаміка розвитку кожного з названих міст суттєво вплинула на остаточне визначення резиденції нової єпархії. Так, характерно, що у звіті о. М. Малиновського 1842 р. та петиції ієрархів 1850 р. названо Станиславів. Вкінці слід зауважити, що одними з ініціаторів створення Станиславівської єпархії були члени ГРР, які значною мірою вплинули на зміст проекту поділу Львівської єпархії шляхом виділення деканатів у межах округів Станиславів, Чортків, Коломия і коронного краю Буковина. Звідси випливає, що митрополит М. Левицький та єпископ Г. Яхимович не висловлювали оригінальної ідеї поділу, а лише обґрунтували запропонований проект додатковими аргументами.

Звичайно, безперечною заслугою ієрархів була їхня наполеглива ініціативність у спрямуванні петиції не тільки до Галицького намісництва, але безпосередньо до імператора Франца Йосифа I, що гарантувало успіх справи. Справді, 28 травня 1850 р. імператор окремим декретом розпорядився заснувати Станиславівську єпархію з відповідним дотаційним фондом⁴⁰, а 22 вересня 1850 р. Апостольська Столиця повідомила свою згоду на започаткування канонічного процесу⁴¹. Однак цей процес з певних об'єктивних та суб'єктивних причин, що вже були предметом окремих досліджень⁴², затягнувся аж до 1885 р. Не вдаючись до детального аналізу розвитку канонічного процесу у 1850–1885 рр., зазначимо, що більшість положень петиції 1850 р. була врахована, зокрема, в інтерпеляції

160 24 послів Галицького сейму на адресу Міністерства віросповідань і освіти 15 листопада 1872 р.⁴³, виступах послів до австрійського парламенту Юзичинського на засіданні бюджетної комісії 20 березня 1879 р.⁴⁴ та о. Олексія Заклинського на сесії парламенту 5 травня 1879 р.⁴⁵. Врешті, була Папи Лева XIII від 26 березня 1885 р. «В цілому Господньому стаді» («De universo dominico grege») цілком враховувала первісний проект утворення Станиславівської єпархії⁴⁶.

Перспективним у джерелознавчому дослідженні петиції греко-католицьких ієрархів від 18 березня 1850 р., на нашу думку, є додатковий аналіз протоколів засідань Головної Руської Ради, що дозволить ствердити або спростувати достовірність факту її рішення від 14 вересня 1849 р. про заснування Станиславівської єпархії.

1 Павленко С. Джерела історичні // Історична наука: термінологічний і понятійний довідник. – К., 2002. – С. 100-101.

2 о. Гудзяк Б. Інститут історії Церкви Львівської Богословської Академії // Ковчег. – Львів, 2000. – Ч. 2. – С. 12-13.

3 Там само. – С. 13.

4 Андрухів І.О. Релігійне життя на Прикарпатті: 1944-1990 роки. Історико-правовий аналіз. – Івано-Франківськ: обласна друкарня, 2004. – 344 с.; Делятинський Р. Історія Станиславівської єпархії (1885-1900). – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2001. – 96 с.; Делятинський Р.І. До питання про передумови та процес канонічного заснування Станиславівської єпархії (1772-1885 рр.) // Християнська спадщина Галицько-Волинської держави: ціннісні орієнтири духовного поступу українського народу: Матеріали ювілейної наук. конф. – Івано-Франківськ – Галич, 2006. – С. 148-155; Дністрянський М., Ковальчук А. Адміністративно-територіальна організація греко-католицької церкви: історична ретроспектива і сучасні проблеми // Історія релігій в Україні: Тези повідомлень VI Міжнародного круглого столу (Львів, 3-8 травня 1995 року). – Львів, 1996. – С. 82-83; Кметь В.Ф. Львівська єпархія у XVI – на початку XVII століття: Автореф. дис. ... канд. істор. наук: 07.00.01. / ЛНУ. – Львів, 2001. – 21 с.; Магочій П.Р. Пристосування без асиміляції: геніальність Мукачівської греко-католицької єпархії // Ковчег. – Ч. 4. – Львів, 2003. – С. 162-169; Магочій П.Р. Пряшівська греко-католицька єпархія: русинська чи словацька Церква? // Ковчег. – Ч. 4. – Львів, 2003. – С. 170-173; Перерва В.С. Статус єпархіальних органів влади та парафіяльного священства в Київській митрополії наприкінці XVIII - XIX ст.: Дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2001. – 211 арк.; Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії // Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. – Івано-Франківськ, 1995. – С. 99-156; Рамач Я. Релігійна та національна ідентичність русинів Крижевицької єпархії // Ковчег. – Ч. 4. – Львів, 2003. – С. 187-198; Скорейко Г., Осачук С. Греко-католицька Церква й поліконфесійність Буковини у кінці XVIII – на початку XX століть // Ковчег. – Ч. 4. – Львів, 2003. – С. 136-145; Скочиляс І.Б. Парафіяльна сфрагістика Перемиської єпархії кінця XVIII – початку XIX ст. / Спеціальність 07.00.06 – Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. Автореф. канд. дис. – К., 2004. – 16 с.; Скочиляс І.Я. Протоколи генеральної візитації Львівської єпархії 1730-1733 рр. як історичне джерело: Дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / НАН України: Інститут української археографії та

джерелознавства ім. М.С. Грушевського. – К., 1999. – 227 арк.; Тригуб О.П. Історія Херсонської єпархії (1775-1918): Дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Національний ун-т «Киево-Могилянська академія». Миколаївська філія. – Миколаїв, 2000. – 242 арк.; Феніч В.І. Греко-католицька церква в громадсько-політичному та культурному житті Закарпаття (1771-1867): Дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Ужгородський держ. ун-т. – Ужгород, 1997. – 223 арк.; Феніч В. Конфесійна та національна ідентичність духовенства Мукачівської греко-католицької єпархії 1771-1949 рр. // Ковчег. – Ч. 4. – Львів, 2003. – С. 146-161; Шостак І.В. Лудько-Житомирська римо-католицька дієцезія наприкінці XVIII – у першій половині XIX століття: Автореф. канд. дис. – Львів, 2004. – 20 с.; Шпаненбергер Н. Не парадокс, а феномен: до питання конфесійної та національної ідентичності Греко-Католицької Церкви в Угорщині // Ковчег. – Ч. 4. – Львів, 2003. – С. 199-211.

5 Скоцилас І. Генеральні візитації Київської унійної митрополії XVII – XVIII століть. Львівсько-Галицько-Кам'янецька єпархія. Т. 2: Протоколи генеральних візитацій. – Львів: вид-во УКУ, 2004. – С. XVI.

6 Оригінал документа – див.: ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 146, оп. 4, спр. 2335, арк. 36-57зв; Ф. 765, оп. 1, спр. 14, арк. 7-8. Публікація документа – див.: Małinowski M. von. Die Kirchen- und Staats-Satzungen bezüglich des griechisch-katholischen Ritus der Ruthenen in Galizien. Dargestellt vom... – Lemberg: Druck d. Staupapier. In-tes, 1861. – S. 765-781. Коротка характеристика документа із цитатами – див.: Великий А.Г. З літопису християнської України: Церковно-історичні радіолекції з Ватикану. Т. VIII: XIX ст. – Рим: видавництво ОО. Василян, 1976. – С. 230-232.

7 Великий А.Г. З літопису християнської України... Т. VIII. – С. 232; Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії // Шематизм Івано-Франківської єпархії УГКЦ. – Івано-Франківськ, 1995. – С. 119; Мельничук П. Владика Григорій Хомішин. – Львів: Місіонар, 1997. – С. 18; Делятинський Р. Історія Станиславівської єпархії... – С. 15-16; Лудький І.М. Створення Станиславівської (Івано-Франківської) єпархії Української Греко-Католицької Церкви. – 2-е вид. – Івано-Франківськ: Івано-Франківський інститут права, економіки та будівництва, 2004. – С. 93.

8 Див.: ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 129, оп. 2, спр. 1362, арк. 51-52; Великий А.Г. З літопису християнської України... Т. VII: XVIII–XIX ст. – Рим: видавництво ОО. Василян, 1975. – С. 185-190; Madey J. Kirche zwischen Ost und West: Beiträge zur Geschichte der Ukrainischen und Weissruthenischen Kirche. – München: Logos, 1969. – S. 126-127; Стоколос Н. Трансформація греко-католицизму в Австро-Угорській імперії // Людина і світ. – 2002. – №4. – С. 22.

9 Див.: Великий А.Г. З літопису християнської України... Т. VII. – С. 191-195; Т. VIII. – С. 230; Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні. – Івано-Франківськ: вид-во Івано-Франківського Теологічно-Катехитичного Духовного Інституту, 1999. – С. 368-370.

10 Див.: Джероза Ліберо. Церковне право / Переклад з нім. Н. Циглевської. – Львів: Свічадо, 2001. – С. 285.

11 Делятинський Р. Історія Станиславівської єпархії... – С. 14.

12 ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 129, оп. 2, спр. 1362, арк. 53-55зв; Великий А.Г. З літопису християнської України... Т. VII. – С. 212-216.

13 Турій О. Конфесійно-обрядовий чинник у національній само-ідентифікації українців Галичини в середині XIX ст. // Записки НТШ. Праці Історико-філософської секції. – Т. ССХХХІІІ. – Львів, 1997. – С. 75; Турій О. Соціальний статус і матеріальне становище греко-католицького духовенства Галичини в середині XIX століття // Ковчег. – Львів, 2000. – Ч. 2. – С. 116; Марчук В. Українська Греко-Католицька Церква. Історичний нарис. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – С. 47.

14 Детальніше див.: Головна Руська Рада (1848-1851): протоколи засідань і книга кореспонденції / За ред. О. Турія, упоряд. У. Кришталович та І. Сварник. – Львів: Ін-т історії Церкви Укр. Катол. Ун-ту, 2002. – XXXIV+270 с. Порівняй: Химка І.П. Греко-Католицька Церква і національне відродження у Галичині (1772-1918) // Ковчег. – Ч. 1. – Львів, 1993. – С. 76-77, 88-89; Кугутяк М. Галичина. Сторінки історії: Нарис суспільно-політичного руху (XIX ст.–1939 р.). – Івано-Франківськ, 1993. – С. 31; Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні... – С. 405; Турій О. «Попи і хлопці»: соціальна «доктрина» греко-католицького духовенства і національно-політична мобілізація українського селянства Галичини в середині XIX століття // Ковчег. – Львів, 2001. – Ч. 3. – С. 299-300.

15 Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні... – С. 405; Химка І.П. ГКЦ і національне відродження... – С. 89.

16 Турій О. Соціальний статус і матеріальне становище греко-католицького духовенства... – С. 118, 131-133; Турій О. «Попи і хлопці»: соціальна «доктрина» греко-католицького духовенства... – С. 304; Петрів Р. Правове становище Східної Галичини у складі Австрійської імперії (70-і рр. XVIII – 70-і рр. XIX ст.) // Бойківщина: Наук. зб. Т. 1. – Дрогобич, 2002. – С. 146.

17 Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії... – С. 119; Головна Руська Рада (1848-1851): протоколи засідань і книга кореспонденції... – С. 133; Заклиський А. о. Записки пароха Старих Богородчан. – Львів: Червона Русь, 1899. – С. 123; Мельничук П. Владика Григорій Хомишин. – Львів: Місіонар, 1997. – С. 13; Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії... – С. 119.

18 ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 146, оп. 4, спр. 2334, арк. 4; спр. 2335, арк. 28.

19 ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 146, оп. 4, спр. 2335, арк. 31-32.

20 ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 146, оп. 4, спр. 2334, арк. 5-5ав, 7-8.

21 Цит. за: Malinowski M. von. Die Kirchen- und Staats-Satzungen bezüglich des griechisch-katholischen Ritus der Ruthenen in Galizien. Dargestellt vom... – Lemberg: Druck d. Stauropig. In-ts, 1861. – S. 765-767.

22 Ibid. – S. 768.

23 Ibid. – S. 773-774.

24 Ibid. – S. 774-779.

25 Ibid. – S. 779-780.

26 Ibid. – S. 780.

27 Цит. за: Великий А.Г. З літопису християнської України: Церковно-історичні радіолекції з Ватикану. Т. VIII: XIX ст. – Рим: видавництво ОО. Василіян, 1976. – С. 232.

28 Цит. за: Malinowski M. von. Die Kirchen- und Staats-Satzungen bezüglich des griechisch-katholischen Ritus der Ruthenen in Galizien. Dargestellt vom... – Lemberg: Druck d. Stauropig. In-ts, 1861. – S. 781.

29 На жаль, не вдалося виявити оригіналу чи копій меморіалу – див.: ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 129, оп. 2, спр. 1362, арк. 1-57; Ф. 146, оп. 4, спр. 2122, арк. 1-24. Крім того, серед істориків існують розбіжності щодо цього меморіалу: А.Г. Великий та Й. Мадей стверджують, що А. Ангелович отримав згоду цесаря у вересні 1806 р., однак наполеонівські війни перешкодили реалізації цього проекту (Великий А.Г. З літопису християнської України... Т. VII. – С. 198; Madey J. Kirche zwischen Ost und West... – S. 147-148), тим часом В. Полек та о. П. Мельничук, подаючи іншу дату (24 грудня 1806 р.) петиції єпископа до цесаря, стверджують, що вона залишилась без відповіді або зміст відповіді невідомий (Полек В. Нарис історії Івано-Франківської єпархії... – С. 117; Мельничук П. Владика Григорій Хомишин... – С. 13). У всякому випадку можна погодитися із думкою о. О. За-клинського, що справжньою причиною відкладення цього питання були переговори про

піднесення греко-католицького Львівського єпископа на достоїнство митрополита, що провадилися в той час (Заклинський А. о. Записки пароха... – С. 122).

30 Великий А.Г. З літопису християнської України... Т. VII. – С. 198; Madey J. Kirche zwischen Ost und West... – S. 147-148.

31 ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 146, оп. 4, спр. 2189, арк. 1; Скорейко Г., Осачук С. Греко-католицька Церква й поліконфесійність Буковини у кінці XVIII – на початку XX століть // Ковчег. – Ч. 4. – Львів, 2003. – С. 136-138, 141.

32 ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 684, оп. 1, спр. 3175, арк. 1-26; Великий А.Г. З літопису християнської України... Т. VII. – С. 225.

33 Заклинський А. о. Записки пароха... – С. 122; Malinowski M. Umrisse zu einer Geschichte des religiösen und hierarchischen Zustandes der Ruthener. – Wien [6. р.]. – S. 21-26.

34 Мудрий С. Нарис історії Церкви в Україні... – С. 406; Malinowski M. Umrisse zu einer Geschichte... – S. 26.

35 Копчак С.І., Мойсєенко В.І., Романюк М.Д. Етнічна структура та міграції населення українського Прикарпаття (статистико-демографічне дослідження). – Львів: Світ; 1996. – С. 18.

36 Петрів Р. Правове становище Східної Галичини у складі Австрійської імперії... – С. 147.

37 Копчак С.І. Населення українського Прикарпаття (історико-демографічний нарис). Докапіталістичний період. – Львів: Вища школа, 1974. – С. 79.

38 Там само.

39 Там само.

40 ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 146, оп. 7, спр. 3015, арк. 1-6; оп. 4, спр. 2335, арк. 34-34зв; Заклинський А. о. Записки пароха... – С. 126; Луницький Г. о. д-р. Українська Церква між Сходом і Заходом: нарис історії Української Церкви. – Філадельфія, 1954. – С. 507.

41 ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 146, оп. 4, спр. 2335, арк. 35; Заклинський А. о. Записки пароха... – С. 126.

42 Див., зокрема: Делятинський Р.І. До питання про передумови та процес канонічного заснування Станіславівської єпархії (1772–1885 рр.) // Християнська спадщина Галицько-Волинської держави: ціннісні орієнтири духовного поступу українського народу: Матеріали ювілейної наукової конференції. – Івано-Франківськ – Галич, 2006. – С. 148–155.

43 ЦДІА України у м. Львів. – Ф. 146, оп. 7, спр. 3983, арк. 114-117.

44 Заклинський А. о. Записки пароха... – С. 128.

45 Заклинський А. о. Записки пароха... – С. 131-138; Rede des Abgeordneten Zaklinski gehalten in der Budgetdebatte des österreichischen Abgeordnetenhauses am 5. Mai 1879, bezüglich der Errichtung des griechisch-katholischen Bisthums in Stanislawow. – 7 s.

46 Великий А.Г. З літопису християнської України... Т. VII. – С. 233.